

Za gospodarje

Maribor, dne 4. septembra 1935.

Ivan Dolinšek:

Kako daje kmet samega sebe pod kuratelo.

Izviran predlog.

V zadnjem času se veliko piše o zaščiti gotovega dela kmetijskega posestva pred izvržbo in seveda tudi pred obremenitvijo. »Slovenec« z dne 15. avgusta ima izviran predlog občine Marija Gradec, ki je precej sličen predlogu Društva absolventov kmetijskih šol. Misel sama na sebi ne bi bila niti toliko napačna, toda ali so si predlagatelji v svesti, kakšne posledice bo to imelo? Jaz pravim da ne, sicer bi gotovo tega predloga ne stavili! Jaz sam sem napredoval le na ta način, da sem dobil posojilo od kmetijske posojilnice, ki sem ga potem postopoma vračeval, in dokler bo ostal sedanjí sistem gospodarstva, ki se imenuje kapitalistični ali kreditni sistem, tako dolgo brez pretresljajev drugače biti ne more.

Srbski zakon.

Res je, da imajo, ali so imeli vsaj v bivši Srbiji zakon, katerega se večkrat stavi za zgled. Toda tam doli se še danes ne dobi na kredit niti ene škatljice žveplenk, vse je treba plačati z gotovim denarjem v naprej. Posojilo se pa dobi na oderuške obresti od židov in drugih denarnih mogotcev, ki najvišjo določeno in dopustno obrestno mero na videz danes res upoštevajo, toda na drug način svojo žrtev pošteno izmolzejo. Saj so nam še v spominu časi, ko so tudi pri nas kmetijski oderuhi za obresti kosili travnike in sekali gozdove. In taki časi se bližajo nam, ako bi osvojila vlada tak — oprostite, jaz ga drugače ne morem imenovati — nepremišljen predlog. Komu bi to škodovalo? Kdo bi imel koristi od tega?

Korist bo imel trgovec in obrtnik, ker kmetu ne bosta zaupala prav ničesar

več in bo treba poravnati vse v celoti vnaprej, kakor je to v navadi v južnih krajih naše države, v Aziji in po vseh gospodarsko zaostalih pokrajinah celiga sveta. Pri tem načinu trgovina ne tvega prav nič. Kakor vemo, večina kratkoročnih posojil našega kmeta izvira ravno iz tega poslovanja. Udarjen bi bil torej najbolj kmet sam, ker bi bil prisiljen svoje pridelke vreči na trg takoj in za vsako ceno, ker bi nujno rabil denar. Na ta način bi nastala nadponudba in cene bi padle.

Res je,

da bi ostalo po predlogu zaščitenó samo 10 oralov posestva, ostalo pa ne. Toda pomisliti je treba, da je presežek ravno v najbolj slabem zemljišču, gozdovi, pašniki itd., in bi bila kreditna sposobnost tudi pri večjih posestnikih izredno slaba, v veliki večini krajev z boljšo zemljo pa le redka kmetijska posestva presegajo 10 oralov.

Kaka zmožal

V izvajanjih pravijo predlagatelji, da bi bil kmet tudi še kreditno sposoben in bi posojilo dobil na poroštvo! Kaka zmožal! Ko je pa vendar tudi porok zaščiten, in mislite, da bi se še našli ljudje, ki bi šli za poroka takemu zaščitenemu kmetu? Jaz mislim, da ne. Naš gospodarski način bi šel v razvaline. Naše Raiffeisenovke bi propadle ena za drugo, vsaka varčnost bi bila ubita. Kako naj začnejo čimprej poslovati naše hranilnice ter posojilnice? Kako neki, če je kmet postavljen pod kreditno kuratelo, komu naj posojujejo, da bi bil denar varen? Edino veleposestniki bi imeli še nekoliko kredita in o teh je znano, da bodo težko vzdržali v tej krizi, ki jo bo najlažje zmagal tisti, ki obdeluje zemljo sam s svojimi delovnimi močmi. Na ta način bi bila ubita vsa varčnost in edino za silo bi odrezal oni, ki bi doma prevzel posestvo, ostali otroci bi se pa lahko ob-

risali za svojo doto, ker bi bila neiztir-ljiva.

Pa ne samo, da bi se na ta način celo gospodarstvo kmeta samega popolnoma vrglo iz tira, onemogočeno bi bilo tudi vsako združništvo, kajti ravno tam je poroštvo temelj vsega početka, večina kmetov bi pa bila poroštva nezmožna. Ali še ne vidijo predlagatelji, kakšne posledice je imela doseđanja zaščita kme-ia, katere ta rod sploh še ne bo prebo-lel, akoravno bi se takoj sedaj vpostavi-lo prejšnje stanje, ker nezaupanje se ne da ozdraviti z nobeno naredbo!

Članek »Brazde«.

V nekem članku, ki ga prinaša »Braz-da«, list absolventov kmetijskih šol, pra-vi članek, da bi bilo bolje, ko bi kmet ne dobil nobenega posojila, ker se je več-krat lahko miselno po nepotrebnem za-dolžil. Ne rečem, da to ne drži v nekate-rih primerih, toda pomisliti je treba, ko-liko slučajev je, ko si kmet brez posojila ne more pomagati: prevzem posestva, bolezen, smrt in rojstvo, požar, nesreča itd. So pač slučaji, kjer bi kmet padel med cigane, ako bi posojila ne dobil. Pa mora že biti povsod ta nesrečni: »ko bi«! Da, ko bi človek vedel, kje ga smrt ča-ka, pa bi tja ne šel!

Pameten predlog.

Vsak pameten človek ve, da je treba sedanje nezdržno stanje na neki način rešiti in gotovo je najbolj primeren pred-log zbornice iz Novega Sada, naj se izda za tolik znesek novih bankovcev, ki bodo kriti s hipotekami, s katerimi so zava-rovana posojila na kmetijskih posestvih. Na ta način bi se neznatno povečal de-narni obtok, kar je v prvi vrsti potreb-no, ako hočemo najti izhod iz sedanje krize, ker je število denarja v obtoku na vsak način premajhno, posebno z ozirom na to, da se drži denar dolgo časa doma. Počasi, kakor bi se pač ta posojila pla-čevala, pa bi se jemal tudi ta denar iz prometa. Na ta način bi ne nastala no-bena inflacija, ker bi bili ti zneski kriti v večkratni vrednosti na zadolženih kmetijskih posestvih. Čisto drugače bi za-dihalo naše gospodarstvo!

Ključ do rešitve.

Rešitve bi še pa v tem ne bilo! Na vsak način je nujno potrebno dvigniti cene

kmetskimi pridelkom, ali pa znižati ce-ne potrebščinam, ki jih kmet kupuje! To se pa seveda ne da doseči, kot se je to poskušalo in se še poskuša pri pšenici, z določitvijo najnižje cene. To ne gre in ne bo nikoli šlo. Mi smo izvozna država in cene pridelkov pri nas so odvisne od cen na svetovnem trgu in od carine, ki jo posamezne države nalagajo na pridel-ke, katere izvažamo v druge države. Iz-voz in carina je pa zepet odvisna od te-ga, kaj in koliko mi jemljemo od drugih držav in kako mi obremenjujemo izdel-ke teh držav s carino pri uvozu v našo državo. In tu je ključ rešitve! Dokler bodo pri nas s previsoko carinsko zašči-to pospeševali razvoj domače industrije, ki pogosto izdeluje slabše in znatno dra-žje blago kot inozemci, večina dobička pa gre v žep inozemcev, delavec je pa tako slabo plačan, da ne more ne živeti in ne umreti, tako dolgo rešitve ne bo! Čisto gotovo je takozvana avtarkija ali samoosvojitve vsake države zabloda, ka-kor je čisto gotovo zabloda pretirani na-cionalizem, komunizem in brezverstvo. Živimo v času teh človeških zablod, ki z drugimi vred ustvarjajo današnje tež-ko stanje. Vse to se ne da ozdraviti z za-konom ali naredbo, treba je pač prositi Boga, da bo dal zdravo pamet vsem dr-žavnikom, da bodo vozili prav, mi sami pa ne smemo pomagati z napačnimi predlogi in ustvarjati še večje zablode. Vsak naj prispeva z najboljšim znanjem ter izkustvom, da se težko gospodarsko stanje omili.

★

Nekaj o sadni trgovini.

Kakor se vidi, je naš kmet v sadni tr-govini zapuščen ter sam sebi prepuščen. Ravno sadje dozoreva in že so se poja-vili raznovrstni sadni kupci in mešetar-ji; poleg poštenih trgovcev se tudi tak-šni pojavljajo, kateri hočejo ubogega producenta izkoristiti in ga za sadni pri-delek opehariti. Iz lastnih večletnih sku-šenj podajam tukaj nekaj smernic za prodajo sadja:

1. Prodajmo tistim zanesljivim trgov-cem, katerim smo že večkrat prodali in smo bili s kupčijo zadovoljni, če tudi nam manjši izkupiček nudijo, kakor pa kak neznanec.

2. Ne prodajte svojega sadja vnaprej

takorekoč po dnevni ceni, ker s tem prodajalci sami sebe vezete, trgovec se pa že izvije, da mu ne morete do živega; vi ste mu dolžni vse sadje dati, on pa ne odvzeti.

3. Ne podpisujte nobenih pogodb, oziroma pogodbenih listkov, katerih dobro ne prečitajte. Najbolje je, ako sami pogodbo narekujete; navadno so namreč ti pogodbeni listi tako v besedilu zamotani, da ste samo prodajalci zavezani, trgovcu pa nič ne morete.

4. Bodite previdni pri nepoznanih kupcih, kateri se v vaš kraj z avtom pripelejo, se bahajo, češ, koliko so že kupili, vam v pogled pokažejo razne podpise itd.; včasih pravijo, da so zadrugarji, izkaže se pa, da so vse drugo, samo poštene trgovci ne.

5. Pazite tudi na to, kdo in kakšen je mešetar. Kakršen je delavec, takšno je orodje; kakršen je trgovec, takšen je njegov nakupovalec.

6. Če že pogodbo podpišete, pazite natančno na datum, do kdaj ste obvezani, sadje zapeljati. Zgodi se večkrat, da ni določen čas za odvoz, trgovec pusti mesece sadje ležati, vsled česar začne gniti; potem, kadar se je cena dvignila, pride po njega, in če ga nimate, vas toži.

Debele knjige bi se dale o sadni trgovini napisati, če bi hoteli vse skušnje popisati. Končno bi še to omenil, da je sadnemu trgovcu težko priti do živega, ker ob pravdi se končno izkaže, da veliko trgovcev nič nima; kjer pa ni nič, še cesar pravico zgubi. M. K.

Ljudski pravnik.

Plačilo stroškov branilca. Mjp. Leta 1929 ste služili pri nekem posestniku, ki pa vas je obdolžil tatvine in vam po orožnikih odvzel vaše stvari. Prišli ste v kazensko preiskavo. Najeli ste na priporočilo odvetnika kot branilca, s katerim ste se dogovorili, da vas bo branil za 200 Din. Oproščeni ste bili na sodišču vsake krivde in kazni. Po večkratnih zahtevah ste prejeli prepis sodbe, za katero ste morali plačati 15 Din. Kmalu po oprostitvi sodbi ste prejeli od branilca opomin, da morate plačati še ostank stroškov obrambe v znesku 300 Din. Tako, da je znašal odvetnikov zaslužek 500 Din. Plačali ste ta zahtevani zne-

sek. Svojih od orožnikov odvzetih stvari pa niste prejeli nazaj. Namesto tega pa ste nenadoma in proti pričakovanju prejeli tožbo, s katero vas branilec toži za znesek nad 600 Din. Ker je bila tožba naslovljena na napačen naslov, še sedaj niste gotovi, če je konec branilčevega obračunavanja. Vprašate, ako je dotični branilec pravilno ravnal, dalje, ali je pravilno ravnalo sodišče, ki vas je oprostilo kaznivega dejanja, ni pa v cprostilni sodbi dalo izreka o povračilu stroškov in o vrnitvi neupravičeno odvzetih stvari, in končno, kam se morate obrniti, da vam vrnejo odvzete predmete in povrnejo stroške obrambe, ki ste jih plačali odvetniku. — Vaša povest je precej dolga, vendar izgleda, da ne boste prišli do povračila stroškov, ki ste jih plačali odvetniku, ker ste najbrž sami ravnali napačno in bi se moralo tudi vaše vprašanje glasiti, če ste pri vsem sami pravilno postopali. V življenju je v prvi vrsti nujno potrebno, da vsak sam skrbí za pravilno zaščito svojih lastnih interesov, ker nihče ne more pričakovati, da bo kdo drugi na škodo lastnih osebnih interesov hotel koristiti drugim osebam. Če ste se pred obrambo dogovorili, da vas bo odvetnik branil za znesek 200 Din, potem odvetnik ni upravičen zahtevati večjega zneska. Vaša trditev, da ste se dogovorili samo za znesek 200 Din, pa je ovržena že z vašim samim dejanjem, ker ste plačali kasneje 500 Din. Če ste sedaj toženi in pravda še ni končana, lahko pri sodišču ugovarjate; da ste se dogovorili z odvetnikom za obrambo določen znesek ter da preko tega zneska niste ničesar več dolžni plačati in da ste znesek 500 Din naknadno plačali iz svoje proste volje in brez obstoječe pravne obveze. Ker gre za obrambo in plačilo stroškov obrambe, povračila stroškov ne morete od nikogar zahtevati, ker svojega branilca mora plačati vsak sam iz svojega premoženja. — Povračilo plačanih stroškov bi v najskrajnejšem primeru mogli zahtevati le takrat, ako bi se bivšemu vašemu gospodarju dokazala krivda. To pa je izključeno in vam odsvetujemo, da se spuščate v tožbo proti bivšemu gospodarju, ker bi takrat začeli z nepremišljenimi dejanji in avanturami. Ako hočete dobiti nazaj stvari, ki so jih vzeli orožni-

ki, potem stopite na uradni dan k pristojnemu sodišču ter vzemite s seboj sodbo, ki ste jo prejeli, ter predlagajte, da se vam stvari, ki so vam jih orožniki vzeli, vrnejo. Končno še pripomnimo, da ne moremo verjeti, kolikor poznamo delo odvetnikov, da bi se dogovorili z odvetnikom le za znesek 200 Din. Če boste v bodoče še kdaj izbirali odvetnika, se vnaprej dogovorite o višini plačanega zaslužka in napravite z odvetnikom pisni dogovor, ki ga pred podpisom vsekakor preberite, da ne boste kasneje zopet ugovarjali, kaj ste podpisali.

Preživnina, oziroma plačilo za hrano.

Vps. — Poleg matere, ki dela pri Vas, imate na hrani tudi njenega otroka, za katerega prejema mati preživnino. Vi vprašate, če lahko zahtevate od matere plačilo hrane, ki jo dajete otroku. — Če nimate posebnega dogovora, da je z delom matere plačana tudi hrana za otroka, potem mora mati Vam plačati prehrano za otroka. Ako noče zlepega plačati, morate vložiti tožbo. Sicer pa niste prisiljeni, da imate kot uslužbenko tako žensko, ki ima otroka in da poleg matere-delavke še vzdržujete njenega otroka. Napravite tako, da bo obema pravi! Verjamemo, da je hudo, ako že svoje otroke težko vzdržujete, prehranjevati še enega, tujega otroka, za katerega pa dobiva drugi denar. Najlepše bi bilo, ker gre gotovo za nezakonskega otroka, ako bi mu mogli dajati hrano še za naprej. Po zakonu pa k takemu dajanju hrane, ako nimate posebnega dogovora, niste zavezani. Dopovejte nezakonski materi, da vendar ne gre, da bi ona prejemale denar za vzdrževanje otroka, dejansko pa bi ga morali Vi vzdrževati.

Razna obvestila.

Na banovinski kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu se prične novo šolsko leto zimske šole, ki traja dve zimi po 5 mesecev, začetkom novembra 1935. Vsi učenci stanujejo v zavodu (internatu), kjer imajo vso oskrbo. Sprejmejo se le pridni, dovolj nadarjeni sinovi kmečkih staršev, ki bodo ostali po končanem šolanju na kmetiji. Lastnoročno na celo pole papirja pisane prošnje, kolekovane s 5 Din, je poslati ravnateljstvu banov. kmetijske šole na Grmu pri Novem me-

stu najpozneje do 1. oktobra t. l. Oskrbnina znaša do preklica od 25 do 300 Din mesečno po premoženjskih razmerah prosilca in se plačuje mesečno naprej. Prosilci za banovinsko znižano mesto morajo priložiti davčno ali občinsko potrdilo o velikosti posestva in višini letnih davkov z navedbo družinskih in gospodarskih razmer. Obenem pa naj zaprosijo za podporo še sr. kmet. odbor.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg dne 31. avgusta so pripeljali 41 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 9—10 Din, slanina 10—12. Kmetje so pripeljali 10 voz sena 45—50, 2 otave 45—50, 2 slame 28, 8 voz krompirja 0.75—1, 2 čebule 1.50—2. Česen 4—6, zelje 1—2. Jabolke 3—4, hruške 3—5, slive 3—4, marelice 8—16, maline 2—2.50, grozdje 6—10, luščeni orehi 28. Na trgu je bilo 12 vreč pšenice 1.25—1.50, 8 rži 1.25, 14 ječmena 1.25, 15 koruze 1.25, 14 ovsa 1, 8 prosa 1.75, 5 ajde 1, 10 fižola 1.50—2 Din. Smetana 6—8, mleko 1.50—1.75, surovo maslo 18—24, čajno maslo 26—28. Prinesli so 46 kokoši 15—24, 1876 piščancev, 15—45, 28 gosi 20—25, 12 puranov 20—26, 48 rac 9—15, 38 domačih zajcev 5—25 D.

Mariborski živinski sejem 27. 8. 1935. Prignanih je bilo 12 konjev, 20 bikov, 160 volov, 413 krav in 15 telet, skupaj 620 komadov. Povprečne cene za razne živalske vrste so bile sledeče: 22 debeli voli 1 kg žive teže od 3 do 3.50 Din, poldebili voli 2 do 2.50, plemenski voli 2 do 2.25, biki za klanje 2 do 2.50, klavne krave debele 2.25 do 2.75, plemenske krave 1.25 do 1.75, krave za klobasarje 1 do 1.25, molzne krave 2.25 do 2.50, breje krave 2.25 do 2.50, mlada živina 2.50 do 3, teleta 3 do 4 Din. Prodanih je bilo 3227 komadov.

Mariborski svinjski sejem 30. 8. 1935. Na ta sejem se je pripeljalo 100 svinj, cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 50—65 Din, 7—9 tednov 75—80 Din, 3—4 mesece 120—150 D, 5—7 mesecev 200—260 Din, 8—10 mesecev 300—360 Din, 1 leto 450—480 Din, 1 kg žive teže 4—5 Din, 1 kg mrtve teže 7.50—9.50 Din. Ker je 6. septembra t. l. rojstni dan Nj. Vel. kralja Petra II., se vrši prihodnji svinjski sejem dne 5. septembra.